



## Bijlagen bij agenda 19 en 20 mei 2006

# Voorjaarscongres

## 119<sup>e</sup> Algemene Vergadering (Jaarlijkse Algemene Vergadering)

Wijzigingsvoorstellen op voorstellen uit deze agenda kunnen langs elektronische weg ([wijzigingsvoorstel@vvd.nl](mailto:wijzigingsvoorstel@vvd.nl)) worden ingediend door afdelingen, centrales, partijcommissies en bijzondere groepen tot uiterlijk donderdag 13 april 16:00 uur 2006.

Dit programma wordt verzonden aan:

**Per e-mail of post:** de secretarissen en voorzitters van afdelingen en kamercentrales de leden van het hoofdbestuur de secretariaten van het EP, EK en TK

**Verder is deze agenda:** te downloaden via [www.vvd.nl/av](http://www.vvd.nl/av) verzonden via [ThorbeckeWeb@vvd.nl](mailto:ThorbeckeWeb@vvd.nl) opvraagbaar bij het algemeen secretariaat tel.: (070) 361 30 61

De openbare algemene vergadering van de VVD wordt gehouden in:

De Leeuwenhorst  
Langelaan 3  
2211 XT  
Noordwijkerhout

Tel: (0252) 37 88 88  
Fax: (0252) 37 88 90  
<http://www.nh-hotels.com>,  
zoek hotel NH  
Leeuwenhorst

Op 19 en 20 mei is er gelegenheid om te debatteren, uitspraken te doen en besluiten te nemen, maar vooral ook om elkaar in een prettige sfeer te ontmoeten en te spreken.

Tijdens dit voorjaarscongres worden in het huishoudelijke gedeelte ondermeer de jaarrekening en het jaarverslag behandeld en wordt een nieuwe algemeen secretaris in het hoofdbestuur gekozen. In de politieke vergadering worden de visiedocumenten Veiligheid en het technisch advies voor de kandidatenlijsten voor de Eerste en Tweede Kamer besproken.

### U komt toch ook?

Uw aanmelding voor het persoonlijke stemrecht kan tot en met vrijdag 4 mei 2006.

#### Met de auto

##### Vanuit richting Amsterdam

Op A44 neemt u afslag nummer 3 Noordwijkerhout / Noordwijk (N208). Daarna blijft u rechtdoor rijden (N443). Na 5 km volgt u de borden 'Congrescentrum'. De ingang van de Leeuwenhorst ligt aan uw linkerhand.

##### Vanuit richting Rotterdam

U volgt de A44 richting Leiden / Amsterdam. U neemt de afslag Leiden / Katwijk / Noordwijk (N206) en gaat bij de stoplichten linksaf, richting Katwijk / Noordwijk. U blijft deze weg circa 10 km volgen, richting Noordwijkerhout. Daarna kunt u de borden 'Congrescentrum' volgen. Bij de afslag Noordwijkerhout / Sassenheim linksaf. Bij de rotonde gaat u rechtdoor en na circa 250 m ziet u links de ingang van de Leeuwenhorst.

##### Vanuit richting Haarlem

Via Vogelenzang / De Zilk volgt u de N206 richting Noordwijkerhout / Den Haag. U neemt de afslag Sassenheim en volgt de borden 'Congrescentrum'. Bij de rotonde gaat u rechtdoor en na circa 250 m ziet u links de ingang van de Leeuwenhorst.

**Parkeren:** er is gratis parkeergelegenheid voor circa 600 auto's.

#### Met openbaar vervoer

Leiden CS: neem bus 40 naar Noordwijk met een overstap op het Picképlein in Noordwijk op bus 90 richting Haarlem  
Den Haag CS: neem bus 90 richting Haarlem  
Haarlem CS: neem bus 90 richting Den Haag

# Bijlagen

Voor de 119<sup>e</sup> algemene vergadering op 19 en 20 mei 2006

**Bijlagen:**

1. Contributievoorstel over het jaar 2007
2. Financiële commissie van drie leden
3. Benoeming algemeen secretaris Hoofdbestuur
4. Technisch advies kandidatenlijsten  
Eerste Kamer en Tweede Kamer
5. Visiedocumenten 'Veiligheid'

**Bijlage 1:****Contributietarieven voor 2007**

In onderstaande tabel is het voorstel voor de contributietarieven 2007 verwerkt, waarbij rekening is gehouden met het volgende:

- 1) de contributietarieven 2007 te verhogen met het consumentenprijsindexcijfer over 2005. Hiermee stijgen de contributietarieven 2007 met gemiddeld 1,7% ten opzichte van de contributietarieven van 2006;
- 2) de huidige leeftijdscategorie "tot en met 64 jaar" te verruimen naar "tot en met 65 jaar" en voorts tot 2010 deze leeftijdsgrens jaarlijks met één jaar te verhogen tot aan de 70 jarige leeftijd (geboortjaar 1941). De gedachte hierachter is dat het niet langer zo is, dat per definitie het inkomen na 65 jaar zodanig achteruit gaat dat dit een *halvering* van het gebruikelijke tarief rechtvaardigt. De verruiming van de leeftijdsgrens heeft tot gevolg dat de contributie-inkomsten jaarlijks zouden kunnen toenemen met circa euro 30.000,-. Van dit bedrag gaat circa euro 10.000,- naar de kamercentrales, regio's en afdelingen.

Leeftijd \ Betaling		PER JAAR		PER HALFJAAR		PER MAAND	
		2006	2007	2006	2007	2006	2007
t/m 26 jaar	acceptgiro	<b>23,80</b>	<b>24,20</b>	<b>12,80</b>	<b>13,00</b>		
	Incasso	<b>22,80</b>	<b>23,20</b>	<b>11,80</b>	<b>12,00</b>	<b>2,05</b>	<b>2,07</b>
27 t/m 65 jaar	acceptgiro	<b>82,25</b>	<b>83,65</b>	<b>41,85</b>	<b>42,55</b>		
	Incasso	<b>81,25</b>	<b>82,65</b>	<b>40,85</b>	<b>41,55</b>	<b>7,11</b>	<b>7,22</b>
66 jaar en ouder / vermindering	acceptgiro	<b>42,80</b>	<b>43,50</b>	<b>22,40</b>	<b>22,75</b>		
	Incasso	<b>41,80</b>	<b>42,50</b>	<b>21,40</b>	<b>21,75</b>	<b>3,83</b>	<b>3,87</b>
gezinslid / huisgenoot	acceptgiro	<b>23,80</b>	<b>24,20</b>	<b>12,80</b>	<b>13,00</b>		
	Incasso	<b>22,80</b>	<b>23,20</b>	<b>11,80</b>	<b>12,00</b>	<b>2,05</b>	<b>2,07</b>

## **Bijlage 2:**

### **Benoeming financiële commissie van drie leden voor het verslagjaar 2006**

Afdelingen mogen een lid voordragen

Het hoofdbestuur stelt voor (in alfabetische volgorde):

Mevrouw M. Fisser te Amsterdam her te benoemen.

De heer R. Flinterman RA te Rijswijk her te benoemen.

De heer Ph. Heinrich RA te Aerdenhout te benoemen.

Als plaatsvervangende leden worden voorgesteld:

Mevrouw drs J. van Mol te Rotterdam her te benoemen.

De heer drs. C. Pille te Rotterdam te benoemen.

De heer drs. G.M.P. Recter RA te Den Haag te benoemen.

Van de nieuw te benoemen leden treft u hieronder een kort CV aan.

#### **Verkort Curriculum Vitae Ph. Heinrich**

Dit CV wordt binnenkort op de VVD-website gepubliceerd ([www.vvd.nl/av](http://www.vvd.nl/av)).

#### **Verkort Curriculum Vitae C. Pille**

Cees Pille (35) is econoom en sinds 2003 werkzaam als secretaris bij VNO-NCW West. Bij VNO-NCW West is hij verantwoordelijk voor de belangenbehartiging voor het regionale bedrijfsleven in de regio Rijnmond. Daarvoor was hij al werkzaam bij andere ondernemersorganisaties. Namens VNO-NCW heeft hij zitting de SER van de Provincie Zuid-Holland.

Cees Pille is sinds 1994 lid van de VVD en is sindsdien bestuurder van twee onderafdelingen in Rotterdam geweest. Sinds 2002 is hij raadslid in de deelgemeente Feijenoord. Voor de gemeenteraadsverkiezingen was hij kandidaat voor Rotterdam (plaats 9). Cees Pille heeft diverse trainingen van de Haya van Somerenstichting doorlopen, waaronder de Topkadertraining (2000). In de periode 2000-2005 was hij voorzitter van eredivisieclub Rotterdam Basketbal.

#### **Verkort Curriculum Vitae G. Recter**

Gerco Recter (40) is econoom en registeraccountant en thans werkzaam bij Van Duyn accountants en belastingadviseurs te Noordwijk. Daarvoor was hij tien jaar werkzaam bij KPMG. Sinds 2002 is hij lid van de partijcommissie Belastingen.

## **Bijlage 3**

### **Benoeming Hoofdbestuur**

Reglementair aftredend zijn:

- a. voorzitter: Jan van Zanen (herbenoembaar)
- b. algemeen secretaris: Marco Swart (niet herbenoembaar).

Het hoofdbestuur kandideert Jan van Zanen voor herbenoeming. Indien meerdere kandidaten voor deze functie worden gesteld, zal het hoofdbestuur de jaarlijkse algemene vergadering voorstellen de partijvoorzitter te kiezen in een ledenraadpleging vanaf woensdag 27 september tot en met woensdag 11 oktober 2006.

Voor de vervulling van de vacature algemeen secretaris stelt het Hoofdbestuur kandidaat de heer G.D. Scholtes te Hoorn.

### **Verkort Curriculum Vitae van G. Scholtes**

Gert Scholtes (47) is sinds 2004 werkzaam als directeur Nederland bij Business & Decision. Daarvoor was hij tien jaar werkzaam als algemeen directeur bij Search And Solve. Gert Scholtes is binnen de VVD secretaris van de Kamercentrale Noord-Holland Noord.

Afdelingen kunnen tot uiterlijk 13 april a.s. voorstellen indienen bij het algemeen secretariaat, t.a.v. de algemeen secretaris, M.P. Swart, postbus 30836, 2500 GV Den Haag of per e-mail: [swart@vvd.nl](mailto:swart@vvd.nl). De voorstellen dienen vergezeld te gaan van een kort CV en een schriftelijke bereidverklaring van betrokken kandidaat.

**Bijlage 4:****Technisch advies kandidatenlijsten Eerste Kamer en Tweede Kamer****1. Technisch Advies Verkiezingen Eerste Kamer 2007**

Artikel 5.1 van het Reglement op de Kandidaatstelling Eerste Kamer stelt dat de algemene vergadering uiterlijk 30 juni op voorstel van het hoofdbestuur het technisch advies voor de kandidatenlijst vaststelt.

1. De VVD dient 1 gelijkkluidende kandidatenlijst, voor alle 19 rijkskieskringen in bij het hoofdstembureau in Den Haag onder de naam VVD.
2. Het aantal plaatsen op de lijst bedraagt maximaal 30 (art. H6 van de Kieswet)
3. De mogelijkheid om een lijstencombinatie als bedoeld in de Kieswet, door verbinding van de in te dienen kandidatenlijst met door een of meer andere politieke partijen of groeperingen in te dienen lijsten wordt opengehouden.
4. De beperking op dubbelmandaten volgens artikel 31.4 van de statuten wordt niet opgeheven.
5. De volgorde van de kandidatenlijst wordt door middel van een ledenraadpleging onder alle leden vastgesteld.
6. In een gezamenlijk overleg van het hoofdbestuur met de voorzitters van de kamercentrales en de 12 provinciale lijsttrekkers zullen de huidige statenfracties in de gelegenheid gesteld worden om hun opvatting met betrekking tot de kandidatenlijst kenbaar te maken.
7. De afzonderlijke kandidaten dienen aan het door de PSC ontwikkelde profiel van een volksvertegenwoordiger van de VVD te voldoen.

**2. Technisch Advies Verkiezingen Tweede Kamer 2007**

Artikel 5.1 van het Reglement op de Kandidaatstelling Tweede Kamer stelt dat de algemene vergadering uiterlijk 30 juni op voorstel van het hoofdbestuur het technisch advies voor de kandidatenlijst vaststelt.

1. De VVD dient 1 gelijkkluidende kandidatenlijst, voor alle 19 rijkskieskringen in bij het hoofdstembureau in Den Haag onder de naam VVD.
2. Het aantal plaatsen op de lijst bedraagt maximaal 56 (art. H6 van de Kieswet 2 x het bij de vorige verkiezingen behaalde zetetal)
3. Het aantal kandidaten naar landelijke voorkeur gerangschikt bedraagt maximaal 71, waarbij de de plaatsen 1 tot en met 51 in dezelfde vaste volgorde zijn gerangschikt.
4. Door het vormen van 4 combinaties van kieskringen worden de plaatsen 52 tot en met 56 per combinatie telkens bezet door 5 kandidaten van regionale herkomst in een vaste volgorde per combinatie (het zgn. Lijstdeel)
5. Deze combinaties zijn:
  - a. Den Bosch, Tilburg, Arnhem, Nijmegen, Maastricht
  - b. Rotterdam, Den Haag, Leiden, Dordrecht, Middelburg
  - c. Amsterdam, Den helder, Haarlem, Utrecht
  - d. Lelystad, Leeuwarden, Zwolle, Groningen, Assen
6. De mogelijkheid om een lijstencombinatie als bedoeld in de Kieswet, door verbinding van de in te dienen kandidatenlijst met door een of meer andere politieke partijen of groeperingen in te dienen lijsten wordt opengehouden.
7. De beperking op dubbelmandaten volgens artikel 31.4 van de statuten wordt niet opgeheven.

8. De volgorde van de kandidatenlijst wordt door middel van een ledenraadpleging onder alle leden vastgesteld.
9. De afzonderlijke kandidaten dienen aan het door de PSC ontwikkelde profiel van een volksvertegenwoordiger van de VVD te voldoen.

## Profiel

Het profiel van de volksvertegenwoordiger voor de VVD bestaat uit drie aspecten:

### 1. Politicus

Een volksvertegenwoordiger is in de eerste plaats een politicus:

a. Intellect:

Een politicus is in staat om belangrijke informatie te herkennen en te ordenen in een informatierijke en complexe omgeving, waarbij hij snel tot de kern van de zaak weet door te dringen en de juiste verbanden weet te leggen. Hij kan buiten het eigen denkkader treden, kan tot nieuwe scenario's komen wanneer gegevens of omstandigheden wijzigen en weet voor complexe situaties verschillende oplossingen te bedenken. Een politicus is kritisch: hij weet waar de informatie te vinden is, toetst of de informatie betrouwbaar en volledig is en komt tot realistische beoordelingen.

b. Karakter:

Een politicus toont inzicht in bestuurlijke en politieke mechanismen: hij moet in staat zijn om te anticiperen op gebeurtenissen die van invloed kunnen zijn op het vigerende beleid, maar moet zich ook weten te verplaatsen in gedrag van anderen. Hij is zich bewust van de invloed van het eigen handelen op situaties, gebeurtenissen en personen. Zijn gedrag is erop gericht om anderen te overtuigen van een bepaald standpunt en instemming te krijgen met bepaalde plannen en ideeën, waarbij hij ook de behoeften en belangen van de ander herkent. Dit moet leiden tot overeenstemming en acceptatie bij alle betrokken partijen, waarbij het eigen doel niet uit het oog verloren moet worden. Een politicus is in staat om snel te schakelen in een snel wisselende omgeving en handelt hier effectief in. Een assertieve houding en het nodige relativiseringsvermogen is onontbeerlijk, naast een hoog energieniveau; de functie vraagt om gedurende een lang periode actief te zijn.

c. Vaardigheden:

Een politicus kan zijn ideeën en feiten op een zodanige wijze presenteren, verbaal en non-verbaal, dat de ander begrijpt wat er bedoeld wordt. Hij is duidelijk in zijn betoogopbouw, gebruikt de juiste argumenten en voorbeelden en drukt zich helder uit. Goede onderhandelingsvaardigheden zijn belangrijk: door effectief te communiceren over de eigen en gemeenschappelijke standpunten en argumenten weet hij tot overeenstemming en acceptatie van beide partijen te komen. Een politicus is gericht op samenwerking en levert een actieve bijdrage aan het gemeenschappelijke resultaat, ook wanneer dit niet direct van persoonlijk belang is. Hij toont belangrijke informatie op te pikken uit de boodschap van anderen; hij vraagt door en geeft anderen de ruimte om zich uit te spreken.

d. Representativiteit:

Een politicus heeft een sterke persoonlijke uitstraling, komt aansprekend over in de media en weet de media op de juiste wijze in te zetten.

e. Deskundigheid:

Als volksvertegenwoordiger voelt de politicus zich verbonden met zijn taak en vakgebied, is geworteld in de samenleving en heeft een achterban.

### 2. Liberaal

- Nastreven van idealen, geen ideologieën;
- "Mens" zijn met levensdrang, verantwoordelijkheidsgevoel en een positief realistisch wereldbeeld waarin mensen gelijkwaardig zijn;
- Integriteit met respect voor de medemens en hun verschillen;
- Gericht op het belang van "de mens", niet "de mensheid";



- Gedreven door overtuiging, niet door macht of autoriteit;
- Geloven in het liberale wereldbeeld: minimale overheid en maximale zelfregulering;
- "Hard" op de feiten, "zacht" op de mens.

### **3. a. Tweede Kamer**

Naast bovengenoemde criteria is het voor een lid van de Tweede Kamer van belang dat hij zowel ruime kennis heeft van de ontwikkelingen binnen en buiten Nederland, als ervaring heeft in het politieke bedrijf. Door een brede maatschappelijke en/of politieke ervaring, kan hij terugvallen op een andere carrière dan die van volksvertegenwoordiger.

Een Tweede Kamerlid vervult zijn functie vanuit een missie om te vertegenwoordigen, met positief gerichte woede. Iemand moet wel in staat zijn om te kunnen verliezen.

### **b. Eerste Kamer**

Specifiek voor de Eerste Kamer geldt dat een lid een rijpe maatschappelijke ervaring heeft en bestuurlijke kennis en inzicht; hij staat met beide voeten in de maatschappij. Hij is samenwerkingsgericht, en kan meer dan een ander een gewogen oordeel vormen. Het profiel voor de Eerste Kamer heeft een minder politieke component; deskundigheid weegt zwaarder. Hij moet echter wel aantoonbaar gevoel hebben voor politieke verhoudingen.

Bij het selecteren door de PSC is met name gelet op wat iemand kan bieden en wat de toegevoegde waarde is in een fractie op basis van een specifieke achtergrond of ervaring, bovenop of iemand het kan.

Bij de samenstelling van de Kamerfracties wordt ook gekeken naar de 'som der delen'; er wordt gezocht naar een uitgebalanceerde samenstelling van deskundigheid, leeftijd, carrière achtergrond, afkomst, geslacht, front- en backbenchers, etc.. Dit betekent in principe dat minimaal 1/3 van de lijst zal bestaan uit vrouwen en minimaal 1/3 uit nieuwe kandidaten, ongeacht de verkiezingsuitslag en de prognoses. Enige mate van doorstroming is noodzakelijk, waarbij de stabiliteit niet uit het oog mag worden verloren; dit moet in balans zijn. Naast natuurlijk verloop wordt er door het Hoofdbestuur kritisch gekeken naar de kwaliteit van de zittende kamerleden.

Daarnaast zal de lijst een zo compleet mogelijke afspiegeling moeten zijn van de specifieke doelgroepen die de VVD vertegenwoordigt. Momenteel is de VVD ondervertegenwoordigd bij het MKB, allochtonen en senioren. Ook wordt bij het samenstellen van de lijst gekeken naar een goede regionale spreiding.

## **Bijlage 5:**

### **Vaststelling visiedocumenten Veiligheid**

De visiedocumenten 'Veiligheid' worden geschreven door een projectgroep, samengesteld uit onder andere leden van betrokken partijcommissies. Daarnaast zijn ook de indieners van de amendementen op dit specifieke thema uit het ontwerp Liberaal Manifest hierbij betrokken. Dit conceptdocument wordt gepubliceerd op vvd.nl en aan afdelingen, kamercentrales, partijcommissies en bijzondere groepen uiterlijk 10 maart 2006 toegezonden. Leden kunnen het visiedocument 'Veiligheid' van de website [www.vvd.nl](http://www.vvd.nl) afhalen of opvragen bij het algemeen secretariaat.

Amendering en het doen van wijzigingsvoorstellen op de onderwerpen van de agenda is mogelijk voor ledenvergaderingen van afdelingen, centrales, partijcommissies en bijzondere groepen. Er kunnen geen wijzigingsvoorstellen worden ingediend door individuele leden.

Amendementen hierop dienen uiterlijk donderdag 13 april 2006 bij het algemeen secretariaat binnen te zijn. De leeswijzer met alle amendementen en het advies namens het Hoofdbestuur komt op donderdag 2 mei 2006 voor de partij beschikbaar.

Voor actuele politieke moties geldt een afwijkende regeling, die elders in de agenda is opgenomen.

Omdat naar verwachting inhoudelijke behandeling van de voorstellen niet voor de gemeenteraadsverkiezingen zal plaatsvinden, wordt de periode tot dat moment benut om de redactionele kwaliteit van de bijlagen conform het besluit van de algemene vergadering te verbeteren.

# <sup>101</sup> visiedocument Veiligheid.

## <sup>102</sup> onderdeel 1: Inleiding.

<sup>103</sup> De VVD is voorstander van een kleine, hoogwaardige overheid, die zich richt op de vervulling van zijn kerntaken. <sup>104</sup> Daartoe behoort in ieder geval het opkomen voor de veiligheid van de burgers. <sup>105</sup> Alleen wanneer burgers zich veilig voelen kunnen zij optimaal van hun vrijheid genieten. <sup>106</sup> Alleen dan zijn zij bereid om een bijdrage aan de gemeenschap te leveren en zich in te spannen ten behoeve van het algemeen belang.

<sup>107</sup> Naar het oordeel van de VVD hebben criminaliteit en onveiligheid gedurende de afgelopen decennia een te groot stempel op onze samenleving gedrukt. <sup>108</sup> Hoewel de laatste jaren op het terrein van de criminaliteitsbestrijding vooruitgang is geboekt, behoren de problemen zeker niet tot het verleden. <sup>109</sup> De prestaties op het terrein van opsporing en vervolging stellen nog steeds teleur. <sup>110</sup> De georganiseerde misdaad lijkt soms straffeloos over leven en dood van inwoners van dit land te kunnen beschikken. <sup>111</sup> Wie slachtoffers te hulp komt of overtreders terecht wijst, loopt het risico zelf voorwerp van geweld te worden. <sup>112</sup> De samenleving verruwt en verhardt. <sup>113</sup> De criminaliteit heeft een beangstigend en een ontmoedigend effect. <sup>114</sup> Uit angst trekken burgers zich terug uit de publieke ruimte en zien zij ervan af om in de samenleving te investeren en hun mening te uiten. <sup>115</sup> Bovendien ondermijnt de onveiligheid de Nederlandse concurrentiepositie en brengt zij ons land economische schade toe.

<sup>116</sup> De VVD is van mening dat het probleem van de criminaliteit alleen effectief kan worden bestreden als duidelijke keuzes worden gemaakt. <sup>117</sup> Functionele en territoriale grenzen die in het verleden hun nut hebben bewezen staan nu soms aan effectieve opsporing en vervolging in de weg en dienen daarom te worden geslecht. <sup>118</sup> Politie en justitie dienen krachtiger te worden aangestuurd en meer op hun verantwoordelijkheid te worden aangesproken. <sup>119</sup> Zij dienen zich responsief op te stellen en te werk te gaan op een wijze die geschikt is om de problemen van de 21<sup>e</sup> eeuw aan te pakken. <sup>120</sup> De rechterlijke macht dient in staat te worden gesteld om zich beter bewust te worden van wat er in de samenleving speelt. <sup>121</sup> Als de grondrechten van verdachten en criminelen botsen met die van goedwillende burgers en slachtoffers, dienen de rechten van laatstgenoemden voorrang te hebben boven die van de eersten.

## <sup>122</sup> onderdeel 2: Preventie van criminaliteit.

<sup>123</sup> Het terugdringen van de criminaliteit om zo de veiligheid van de burgers te bevorderen en overlast en verloedering in de buurt te verminderen, behoort een hoge prioriteit voor de overheid te hebben. <sup>124</sup> Daarbij is het niet enkel van belang om strafrechtelijk oplossingen te zoeken, maar is het eveneens noodzakelijk preventieve maatregelen te nemen. <sup>125</sup> Preventie kan verschillende aspecten bevatten, van veiligheidssloten tot meer 'blauw' op straat. <sup>126</sup> Dergelijke maatregelen zijn uiteraard noodzakelijk, maar niet dient uit het oog te worden verloren dat een substantieel aantal delicten wordt veroorzaakt door de zogenaamde veelplegers. <sup>127</sup> Zij zullen hard aangepakt moeten worden. <sup>128</sup> Daarbij dient wel beseft te worden dat een aanzienlijk deel van deze veelplegers verslaafd is aan drugs dan wel psychische problemen heeft (zie ook onderdeel drugsbeleid). <sup>129</sup> Enkel strafrechtelijk optreden zal hier niet helpen. <sup>130</sup> De oorzaak van hun problemen dient, indien mogelijk, te worden aangepakt. <sup>131</sup> Verplicht en onder begeleiding afkicken of onder begeleiding verstrekken van

harddrugs, kan helpen, evenals (bij psychiatrische problemen) verplichte opname in een psychiatrische instelling.

<sup>132</sup> Hieronder zullen wij ons verder richten op maatregelen die juist moeten voorkomen dat jongeren ontsporen. <sup>133</sup> Drie redenen liggen hieraan ten grondslag. <sup>134</sup> In de eerste plaats is er een sociale reden. <sup>135</sup> Voor hun eigen bestwil moet voorkomen worden dat jongeren in de criminaliteit terecht komen. <sup>136</sup> In de tweede plaats kan preventie ertoe leiden dat de maatschappelijke overlast en kosten van criminaliteit terug worden gedrongen, terwijl op de derde plaats (op termijn) de strafrechtelijke keten wordt ontlast. <sup>137</sup> Een belangrijk uitgangspunt is dat ontsporing van jongeren in een zo vroeg mogelijk stadium wordt gesignaleerd en jongeren die (dreigen te) ontsporen worden aangepakt. <sup>138</sup> Uitdrukkelijk moet worden gesteld dat preventie niet gelijk staat aan vrijblijvendheid. <sup>139</sup> Sancties zijn daarbij wel degelijk noodzakelijk. <sup>140</sup> Zo vroeg mogelijk betekent daarbij ook dat de grens van 12 jaar uit het jeugdstrafrecht niet heilig is. <sup>141</sup> Jeugdige daders onder de 12 jaar die zeer ernstige delicten plegen, zouden ook onder het jeugdstrafrecht moeten kunnen vallen. <sup>142</sup> Wel moet hierbij sprake zijn van zeer terughoudend gebruik en moeten sancties worden gehanteerd die verdere ontsporing juist kunnen voorkomen in plaats van bevorderen (de nadruk ligt vooral op heropvoeding). <sup>143</sup> Ook een verstandig gebruik, in een vroegtijdig stadium en toegesneden op de persoon van de overlastpleger, van door de burgemeester gegeven gedragsbevelen kan bijdragen aan het voorkomen van het verder afglijden van jongeren (zie in dit verband de motie Van Schijndel). <sup>144</sup> De Engelse aanpak (Anti-Social Behaviour Orders) kan hierbij als voorbeeld dienen. <sup>145</sup> Naast de strafrechtelijke biedt ook de bestuursrechtelijke aanpak dan ook goede mogelijkheden.

<sup>146</sup> Een belangrijk bestuurlijk probleem dat zich bij preventie voordoet is wat in de bestuurskundige literatuur 'het probleem van de vele handen' wordt genoemd. <sup>147</sup> Er zijn vele instanties die betrokken zijn (of kunnen zijn) bij eventuele ontsporing van jongeren. <sup>148</sup> Uiteindelijk kan dit er gemakkelijk toe leiden dat geen enkele instantie zich verantwoordelijk voelt. <sup>149</sup> Zowel publieke als private organisaties zijn betrokken bij (probleem)jongeren. <sup>150</sup> Te denken valt aan de school, jeugdzorg, reclassering, justitie en politie en woningbouwcorporaties. <sup>151</sup> Uitdrukkelijk willen wij hier ook maatschappelijke en religieuze organisaties aan toevoegen. <sup>152</sup> De overheid kan het niet alleen. <sup>153</sup> Maatschappelijk en religieuze organisaties moeten zich verantwoordelijk gaan voelen. <sup>154</sup> Dit geldt in nog sterkere mate ook voor de ouders. <sup>155</sup> Sanctionering alleen helpt vaak niet, (al dan niet verplichte) begeleiding bij de opvoeding van een probleemjongere (*en* van de andere kinderen) zal aanvullend moeten zijn.

<sup>156</sup> Bestuurlijk is het noodzakelijk dat er steeds één instantie eindverantwoordelijk is de gehele keten. <sup>157</sup> Deze instantie moet de mogelijkheid hebben tot het opleggen van sancties aan ouders en kinderen, maar moet ook duidelijke bevoegdheden hebben ten opzichte van de andere organisaties uit de keten. <sup>158</sup> De benadering moet hierbij individueel gericht zijn (maatwerk). <sup>159</sup> Er is niet één standaardtype probleemjongere. <sup>160</sup> Ook verschillen de problemen per regio of per gemeente. <sup>161</sup> De problemen op het platteland zijn niet te vergelijken met de problemen in de grote steden. <sup>162</sup> De instantie die daarvoor het best is toegerust is de gemeentelijke overheid. <sup>163</sup> De gemeente is nu reeds verantwoordelijk voor een aantal taakterreinen die te maken hebben met probleemjongeren, maar de taken van de gemeente moeten worden uitgebreid, waarbij de gemeente ook uitdrukkelijk de eindverantwoordelijkheid krijgt. <sup>164</sup> Maar ook binnen een gemeente is er helaas vaak sprake van verkokering. <sup>165</sup> Het is dan ook noodzakelijk dat per gemeente één lid van het college van B&W belast wordt met de eindverantwoordelijkheid voor jeugdbeleid en preventie van criminaliteit.

<sup>166</sup> De aanpak van de problematiek moet zoals gezegd niet vrijblijvend zijn. <sup>167</sup> Echter een pure repressieve en top down benadering zal vaak niet werken. <sup>168</sup> Alle heil moet ook niet bij de overheid worden gezocht. <sup>169</sup> Bovendien is het probleem in sommige steden zo groot dat de gemeente eenvoudigweg niet de capaciteit heeft om de problemen aan te pakken. <sup>170</sup> Een belangrijke verantwoordelijkheid ligt dan ook op de schouders van ouders en maatschappelijke organisaties. <sup>171</sup> Zij moeten ondersteund en begeleid worden om hun taak aan te kunnen. <sup>172</sup> Een lokale, zelfs buurtgerichte, benadering valt te prefereren boven een aansturing vanuit het Rijk. <sup>173</sup> Wel moet het Rijk de lokale overheden ondersteunen en bijvoorbeeld 'best practices' in kaart brengen. <sup>174</sup> Verder is een belangrijke taak voor het Rijk weggelegd in het toekennen van bevoegdheden aan de betrokken instanties. <sup>175</sup> Soms zal wetswijziging noodzakelijk zijn om dit mogelijk te maken (bijvoorbeeld bij de eerder genoemde motie Van Schijndel en bij aanpassing van het jeugdstrafrecht). <sup>176</sup> Ook hierbij is het noodzakelijk dat er één minister moet zijn die eindverantwoordelijk gehouden kan worden.

### <sup>177</sup> onderdeel 3: Terrorisme en terreurbestrijding.

<sup>178</sup> Sinds de aanslagen in New York en Madrid, de moord op Van Gogh, de bedreiging van politici en de activiteiten van de Hofstadgroep kan niemand meer heen om de bedreiging van de Nederlandse rechtsorde door het (inter-)nationaal terrorisme. <sup>179</sup> De gevolgen van terrorisme zijn tweeledig van aard. <sup>180</sup> Terreur leidt in de eerste plaats tot een directe aantasting van de persoonlijke en maatschappelijke veiligheid. <sup>181</sup> Hoewel minder direct zichtbaar dan feitelijke terroristische handelingen zorgt de dreiging van terreur tot een de toename van angstgevoelens en maatschappelijke onrust. <sup>182</sup> Aangezien vrijheid kan niet zonder veiligheid kan, heeft bestrijding van terreur daarom een hoge prioriteit.

<sup>183</sup> Het is een illusie te denken dat op korte termijn en met simpele middelen de bestaande terreurdreiging kan worden weggenomen. <sup>184</sup> Gezien ervaringen uit de afgelopen decennia blijkt terreur helaas een onderdeel van het moderne leven te zijn geworden. <sup>185</sup> Kortom er zijn geen wondermiddelen beschikbaar en nog sterker de suggestie van mogelijke snelle oplossingen werkt contraproductief. <sup>186</sup> Dit betekent niet dat men de zaak op zijn beloop moet worden gelaten of dat, gegeven de huidige ingezette beleidslijnen, men rustig achterover kan leunen. <sup>187</sup> Verbeteringen zijn mogelijk en noodzakelijk.

<sup>188</sup> Het huidige beleid berust op twee pijlers: repressie en preventie. <sup>189</sup> Waar repressie voor een situatie van acute dreiging van belang is, zullen preventieve maatregelen een belangrijke bijdrage dienen te leveren bij de aanpak van terrorisme dreiging. <sup>190</sup> Preventie heeft niet alleen van doen met een bewustwording van burgers hoe om te gaan met concrete dreigingen. <sup>191</sup> Belangrijker is dat maatregelen worden genomen om de kans te verminderen dat personen in de richting van terreur(-organisaties) afglijden. <sup>192</sup> Het gaat daarbij niet alleen om het herkennen van radicalisering en het nemen van gepaste maatregelen in het veiligheidscircuit als om het wegnemen van de voedingsbodem waardoor radicalisering wordt bevorderd. <sup>193</sup> Preventie zal op het gemeentelijke niveau moeten plaatsvinden. <sup>194</sup> Gemeenten nemen daarbij het initiatief en scheppen de noodzakelijke kaders. <sup>195</sup> Het (formele) welzijns-circuit lijkt, gegeven ervaringen uit het verleden, niet bij uitsluiting in aanmerking te komen om aan dit laatste type beleid uitvoering te geven. <sup>196</sup> Naast een gemeentelijke taak is het vooral ook een zaak van de directe omgeving van de personen in kwestie. <sup>197</sup> Ouders, familie en verdere gemeenschap (de civil society) hebben hier zowel een individuele als collectieve verantwoordelijkheid. <sup>198</sup> Zij moeten, in gesprek, op hun respectievelijke verantwoordelijkheid worden aangesproken.

<sup>199</sup> Daarnaast dient bij de repressieve terreurbestrijding bestaande belemmeringen in de strafrechtelijke keten verder te worden verwijderd waarbij de Rechtsstatelijke

context gegarandeerd moet blijven. <sup>200</sup> Informatie afkomstig van de veiligheidsdiensten dient meer in het strafproces te worden toegelaten. <sup>201</sup> Bestuurlijke aandacht voor terreurbestrijding heeft een proliferatie van organisaties tot gevolg gehad met het daaraan verbonden gevaar van gebrekkige afstemming en verkokering. <sup>202</sup> Hoewel op landelijk niveau coördinatiesystemen en –procedures in leven zijn geroepen moet de nodige aandacht besteed worden aan de bestuurlijke onderlinge afstemming en in het bijzonder de afstemming tussen het centrale bestuur en het lokale bestuur.

<sup>203</sup> Terrorisme bestrijding brengt maatregelen met zich mee, die de privacy van burgers beperken. <sup>204</sup> Die beperking is helaas onvermijdelijk. <sup>205</sup> Ironisch genoeg lijkt dat een bijkomend ‘succes’ voor betrokken kwaadwillende groepen en personen. <sup>206</sup> Vandaar dat een periodieke kritische toets van privacy beperkende maatregelen noodzakelijk is, zoals recentelijk in het Amerikaanse congres de Patriot Act onder de loep heeft genomen. <sup>207</sup> Voor een blijvende acceptatie van de privacy beperkende maatregelen dienen voldoende garanties te worden ingebouwd dat de vergaring van gegevens slechts voor het bestemde doel te worden gebruikt.

#### <sup>208</sup> **onderdeel 4: Rechtshandhaving en politiebesteding.**

<sup>209</sup> Niet alleen uit een oogpunt van verlichting van de lasten van de burger en het bedrijfsleven, maar ook om de bestuurslast van de overheid te verminderen moet concreet werk moet worden gemaakt van een sanering van overbodige regels en wetten. <sup>210</sup> Als alternatief voor het klassieke strafproces moet ter ontlasting van het OM en de strafrechter voor veel lichtere delicten (overtreding van milieuwetgeving, gemeentelijke verordeningen, bestemmingsplannen etc.) worden gekozen voor bestuurlijke handhaving. <sup>211</sup> Daarbij is met name een taak weggelegd voor gemeenten. <sup>212</sup> Deze overheden dienen in veel ruimere mate dan tot nu toe het geval is te worden uitgerust met het instrument van de bestuurlijke boete. <sup>213</sup> Tegen de bestuurlijke boete kan na betaling van de boete in beroep worden gekomen bij de bestuursrechter.

<sup>214</sup> Daartoe opgeleide politieambtenaren dienen een mandaat te krijgen om namens de officier van justitie eenvoudige en veelvoorkomende lichte overtredingen zelf voor de politierechter te brengen en de zaak op zitting te behandelen. <sup>215</sup> Hierdoor heeft de officier van justitie feitelijk minder werk aan de vervolging van relatief geringe, veelvoorkomende delicten, terwijl dat de juridische verantwoordelijkheid van het OM voor de vervolging niet vermindert. <sup>216</sup> Op deze wijze kunnen meer zaken voor de rechter worden gebracht, waardoor de pakkans, de effectiviteit en de geloofwaardigheid van de rechtshandhaving toenemen.

<sup>217</sup> In de handhavingssketen dient voor iedere verdachte één vaste accountmanager verantwoordelijk te zijn. <sup>218</sup> Deze accountmanager dient de verdachte gedurende het verloop van de gehele procedure door de keten te volgen en contacten te onderhouden met de schakels in de keten. <sup>219</sup> Deze accountmanager is er verantwoordelijk voor dat in de keten de verwerking van deze verdachte – gegeven het delict en de persoon van de delinquent – zo optimaal mogelijk functioneert en dat de sanctionering en de tenuitvoerlegging van de sanctie optimaal verloopt. <sup>220</sup> Uitgangspunt voor het handelen van deze accountmanager is niet zozeer de hulpvraag van de justitiabele, maar vooral de effectiviteit van de sanctietoepassing en het terugdringen van recidive. <sup>221</sup> De accountmanager is tevens verantwoordelijk voor de praktische uitvoering van de beslissing tot voorwaardelijke invrijheidsstelling. <sup>222</sup> Hij dient de ex-gedetineerden intensief te begeleiden en te controleren op de naleving van de gestelde voorwaarden (de parole officer). <sup>223</sup> Indien de ex-gedetineerde de voorwaarden schendt beslist de officier van justitie over hervatting van de vrijheidsstraf. <sup>224</sup> De minimale duur van de voorwaardelijke invrijheidsstelling is ten minste vijf jaar en dient altijd langer te zijn dan het resterende deel van de vrijheidsstraf.

<sup>225</sup> Gedetineerde vreemdelingen dienen een in Nederland opgelegde straf – ook tegen de zin van de gedetineerde – zo veel mogelijk in het land van herkomst uit te zitten. <sup>226</sup> Daartoe moeten – zo nodig op basis van wederkerigheid – met diverse staten verdragen worden gesloten over uitzetting en voortzetting van de detentie. <sup>227</sup> Het verdrag met het land van herkomst dient ondermeer de garantie te bevatten dat de gedetineerde in het land van herkomst de straf ook daadwerkelijk uitzit en dat het land van herkomst geen medewerking aan de delinquent verleent om na het uitzitten van de straf opnieuw naar Nederland af te reizen.

<sup>228</sup> Het parlement dient meer middelen te krijgen om zich over het optreden van het OM te laten informeren en zich daarover zelfstandig een beeld te vormen. <sup>229</sup> Het parlement kan dit binnen de bestaande kaders van de ministeriële verantwoordelijkheid doen door hoorzittingen te organiseren tijdens welke het College van Procureurs-Generaal (ook zonder de aanwezigheid van de minister van justitie)

het parlement kan informeren over de prioriteiten en de resultaten van het vervolgingsbeleid. <sup>230</sup> Het voorgaande laat onverlet dat de minister van justitie in politieke zin de eindverantwoordelijkheid voor het optreden van het OM draagt, dat hij zich daarom tegenover het parlement moet kunnen verantwoorden en dat het parlement alleen jegens de minister van justitie het vertrouwen kan opzeggen.

<sup>231</sup> De VVD wil een centraal beheer over de politieregio's. <sup>232</sup> Daarom moeten de 25 politieregio's regionale eenheden worden van één politieorganisatie met eigen rechtspersoonlijkheid. <sup>233</sup> De korpschef is verantwoordelijk voor de dagelijkse leiding en het beheer van de regionale eenheid. <sup>234</sup> Hij is over zijn beheer verantwoording schuldig aan de directie van de politieorganisatie die onder de volledige verantwoordelijkheid van de minister van binnenlandse zaken valt. <sup>235</sup> Iedere regionale eenheid valt samen met een veiligheidsregio en wordt aangestuurd door het regionaal politiebureau, bestaande uit de burgemeesters en de hoofdofficier van justitie. <sup>236</sup> Het regionale politiebureau maakt deel uit van het dagelijkse bestuur van de veiligheidsregio. <sup>237</sup> Het regionale politiebureau is verantwoording schuldig aan het algemeen bestuur van de veiligheidsregio dat bestaat uit afgevaardigden van de gemeenteraden.

<sup>238</sup> Naast de 25 regionale eenheden moet er een landelijke operationele en faciliterende eenheid komen (het KLPD). <sup>239</sup> Ook deze eenheid is in beheersmatige zin een onderdeel van de nieuwe politieorganisatie. <sup>240</sup> De landelijke eenheid wordt aangestuurd door een politiebureau dat wordt gevormd door de hoofdofficier van het Landelijk Parket en de ministers van binnenlandse zaken en van justitie.

<sup>241</sup> De bemiddeling tussen dader en slachtoffer is een belangrijk alternatief voor het strafproces. <sup>242</sup> In veel landen zijn inmiddels zeer goede ervaringen opgedaan met 'restorative justice' ofwel 'herstelgerechtigheid'. <sup>243</sup> In deze variant wordt een bijeenkomst belegd waarin de dader en het slachtoffer met elkaar in gesprek gaan onder leiding van een professionele bemiddelaar. <sup>244</sup> Tijdens de bijeenkomst beschrijft het slachtoffer hoe hij het delict heeft ervaren en welke effecten het plegen ervan op hem heeft gehad. <sup>245</sup> De dader legt uit waarom hij het delict heeft begaan en hij beantwoordt mogelijke vragen van het slachtoffer. <sup>246</sup> Nadat beiden hun zegje hebben gedaan zal de bemiddelaar hen assisteren bij het vinden van een uitweg. <sup>247</sup> Uit empirisch onderzoek blijkt dat herstelgerechtigheid bijzonder gunstige effecten heeft. <sup>248</sup> Slachtoffers hebben veel meer op met bemiddeling dan met het klassieke strafproces. <sup>249</sup> Daders die hebben deelgenomen aan bemiddeling zijn minder geneigd tot recidive dan degenen die terecht hebben gestaan. <sup>250</sup> Door zaken voor bemiddeling te bestemmen worden zij 'afgetakt' van de stroom die door de rechter moet worden afgedaan. <sup>251</sup> Bovendien gaat het om een privatisering van de strafrechtelijke afdoening: de bemiddeling kan aan particuliere instanties worden uitbesteed, zoals in het buitenland gebruikelijk is.

<sup>252</sup> Traditioneel is het politiewerk reactief van aard, omdat men reageert op gedragingen die zich reeds hebben afgespeeld. <sup>253</sup> In de tweede helft van de jaren negentig is in New York op initiatief van de toenmalige burgemeester Giuliani een nieuw, prospectief model voor het politieoptreden ontwikkeld dat CompStat wordt genoemd. <sup>254</sup> De kern van het CompStat-model wordt gevormd door het verzamelen van alle relevante en betrouwbare informatie over de ontwikkelingen van de criminaliteit per precinct. <sup>255</sup> Al deze informatie wordt in de computer ingevoerd. <sup>256</sup> Deze zet de gegevens om in kaarten, die de criminaliteit in het gebied als het ware van minuut tot minuut weergeven. <sup>257</sup> In die kaarten zijn ook normale geografische gegevens over bebouwing en gebruik opgenomen.



<sup>258</sup> Het korps let vooral op het ontstaan van zogenaamde 'hot spots': probleemlocaties waar verschillende typen criminele activiteiten samenkomen. <sup>259</sup> Zodra een 'hotspot' is geïdentificeerd wordt door de precinct-commander een tactiek ontwikkeld om het probleem aan te pakken. <sup>260</sup> Vervolgens wordt al het personeel dat men voor het wegnemen van de hotspot denkt nodig te hebben vrijgemaakt en op de hotspot ingezet. <sup>261</sup> Eens in de twee weken legt iedere commander in een CompStat meeting aan de korpsleiding verantwoording af over de geboekte voortgang bij de bestrijding van de criminaliteit in zijn precinct. <sup>262</sup> Daarbij wordt uitgegaan van de 'visuals' die de computer heeft geproduceerd. <sup>263</sup> Op die manier kan worden nagegaan welke tactieken hebben gewerkt en welke niet. <sup>264</sup> Het verdient aanbeveling de CompStat-methode, waarmee zowel binnen als buiten de VS zeer indrukwekkende ervaringen zijn opgedaan, in Nederland in te voeren.

<sup>265</sup> Voor particulieren dient de mogelijkheid te worden geopend om een vervolging te beginnen tegen een verdachte van een strafbaar feit. <sup>266</sup> Deze mogelijkheid bestaat al in een groot aantal landen, waaronder de ons omringende: in Duitsland kent men de 'Privatklageverfahren', in Engeland de 'private prosecution' en in Frankrijk de 'action civile'. <sup>267</sup> Invoering van de mogelijkheid van particuliere vervolging is vooral noodzakelijk om het OM scherp te houden. <sup>268</sup> Zolang het beseft dat particulieren een vervolging kunnen aanvragen als het daar zelf niet aan begint, zal het OM niet lichtvaardig van een actie afzien. <sup>269</sup> In deze zin fungeert de mogelijkheid van een particuliere vervolging volgens deskundigen in de betrokken landen als een buitengewoon nuttige veiligheidsklep.

<sup>270</sup> Uit onderzoek blijkt dat de waardering en het begrip van de burger voor de strafrechtspleging toenemen als er lekenrechters aan deelnemen. <sup>271</sup> Lekenrechters zijn burgers zonder juridische scholing die (mee-) beslissen over de schuld van de verdachte en de op te leggen straf. <sup>272</sup> Deze vorm van lekenrechtspraak komt in veel Europese landen, waaronder Duitsland, voor. <sup>273</sup> Door leken bij de rechtspleging in te schakelen ontstaat er een wisselwerking tussen de professionele rechters en de burgers. <sup>274</sup> Aangezien de professionele rechters voortdurend met leken over zaken discussiëren begrijpen ze veel beter welke elementen van het proces bij de burger vragen oproepen. <sup>275</sup> Bovendien heeft deelname van lekenrechters, vooral in stelsels met gemengde kamers, positieve gevolgen voor de kwaliteit van de procedure en de vonnissen. <sup>276</sup> De professionele rechter moet er voor zorgen dat alles wat er tijdens de zitting gebeurt voor de lekenrechter begrijpelijk is. <sup>277</sup> Daarnaast moet alles op zo'n manier worden opgeschreven, dat de lekenrechters het vonnis begrijpen en mede kunnen ondertekenen. <sup>278</sup> Deze gang van zaken leidt tot zeer toegankelijke zittingen en overtuigende vonnissen. <sup>279</sup> De burgers die als lekenrechters optreden krijgen meer begrip voor de strafrechtspleging en vergroten het draagvlak daarvoor in de samenleving. <sup>280</sup> Dit alles komt de legitimatie van de strafrechtspleging natuurlijk ten goede. <sup>281</sup> Daarom dient lekenrechtspraak ook in Nederland te worden ingevoerd.

<sup>282</sup> Onverbeterlijke veelplegers zijn slechts van recidive te weerhouden door incapacitatie, dat wil zeggen langdurige opsluiting. <sup>283</sup> Voorgesteld wordt dan ook om bij wet de mogelijkheid in te voeren om personen die zich drie maal aan zware delicten hebben schuldig gemaakt en wier gedrag niet positief te beïnvloeden valt, voor langere tijd op te sluiten. <sup>284</sup> Het regime zal alleen van toepassing zijn op onverbeterlijke veelplegers, dat wil zeggen dat degenen die door een afkickprogramma of ontwenningsskuur van het slechte pad kunnen worden afgebracht erbuiten vallen. <sup>285</sup> Langdurige insluiting zal slechts volgen als de betrokkenen zich schuldig hebben gemaakt aan ernstige delicten. <sup>286</sup> Er vindt een differentiatie plaats tussen gewelds- en vermogensdelicten. <sup>287</sup> Ten slotte beschikt de rechter over een mogelijkheid om in bijzondere gevallen van dit regime af te wijken.

<sup>288</sup> Als er één type delinquenten is voor wie een apart, op maat gesneden regime is aangewezen, zijn het de pedoseksuele delinquenten wel. <sup>289</sup> De neiging om in recidive te vervallen is bij deze categorie daders veel groter dan bij welke andere categorie dan ook. <sup>290</sup> Bovendien richten zij met hun gedrag onherstelbare schade aan, gelet op de leeftijd en kwetsbaarheid van hun slachtoffers. <sup>291</sup> Voorgesteld wordt om een regime op maat voor pedoseksuele delinquenten in te voeren, gebaseerd op registratie en notificatie. <sup>292</sup> Er zal een permanent register worden bijgehouden van alle inwoners die veroordeeld zijn wegens het plegen van een pedoseksueel delict. <sup>293</sup> In dat register worden wijzigingen nauwkeurig bijgehouden, zodat de officials altijd over nauwkeurige informatie beschikken. <sup>294</sup> Voor het publiek is vooral het tweede element van belang, de notificatie. <sup>295</sup> Zodra een pedoseksuele delinquent zijn straf heeft uitgezeten en zich in de gemeenschap gaat vestigen, dienen bepaalde personen en instanties daarvan op de hoogte worden gesteld. <sup>296</sup> Wie wordt ingelicht hangt af van de grootte van de kans dat betrokkene in recidive zal vervallen. <sup>297</sup> Hoe groter het risico, des te ruimer de kring van degenen die een notificatie ontvangen. <sup>298</sup> Met dit systeem, dat bekend staat als Megan's law, zijn in diverse landen zeer positieve ervaringen opgedaan.

## <sup>299</sup> **Onderdeel 5: Drugsbeleid.**

<sup>300</sup> Het zou naïef zijn onze ogen te sluiten voor de aanwezigheid van drugs in de samenleving. <sup>301</sup> Er dient met een verantwoorde manier mee om te worden gegaan en er moet een goed en effectief beleid in worden gevoerd. <sup>302</sup> Belangrijk voor de VVD is altijd geweest de strikte scheiding tussen enerzijds het softdrugsbeleid en anderzijds het harddrugsbeleid. <sup>303</sup> Deze scheiding moet ook uitgangspunt blijven in het te voeren beleid.

<sup>304</sup> De softdrugs bereiken via twee kanalen de coffeeshops: via de grootschalige teelt en via thuiskwekers, die overigens niet zelden ook nog eens een uitkering genieten. <sup>305</sup> Een toenemend aantal mensen wordt via de lucratieve thuisteelt in handen gedreven van de georganiseerde criminaliteit, met verloedering van buurten, (brand-)gevaarlijke situaties in wijken en aanzienlijke electriciteitsdiefstal als gevolg. <sup>306</sup> De coffeeshops zijn dus afhankelijk van de aanvoer van hun verkoopwaar uit het criminele circuit. <sup>307</sup> Ieder weldenkend mens weet dat dit niet in leveringen van 5 gram per keer gebeurt. <sup>308</sup> Growshops vervullen een faciliterende rol; niet alleen door de levering van kweekbenodigdheden, wat al legaal is, maar tegenwoordig tevens door de levering van kant-en-klare thuiskwekerijen en stekjes. <sup>309</sup> Ten aanzien van het softdrugsbeleid kan men twee kanten op.

<sup>310</sup> Een mogelijkheid is om nu te vervolgen met een nóg harder beleid waarin het uitroeien van de gehele illegale teelt en handel nagestreefd wordt en dus in ieder geval wat nu illegaal is met man en kracht bestreden wordt. <sup>311</sup> Dan pas ben je als overheid geloofwaardig. <sup>312</sup> In een dergelijk beleid hoort, naast de hierboven genoemde misstanden, ook het bestrijden van drugstoerisme in de grensstreken en de overlast op straat.

<sup>313</sup> Dit vergt niet alleen (te) veel extra politiecapaciteit, maar de consequenties zijn, dat, indien de aanpak succesvol blijkt, het huidige gedoogbeleid niet kan blijven bestaan omdat de coffeeshops geen aanvoer van hun verkoopwaar hebben. <sup>314</sup> Ook de achterdeur blijft dicht! <sup>315</sup> Als we drugs uit de samenleving willen bannen, moeten we op deze voet verder, maar dat zou naïef zijn. <sup>316</sup> Het is namelijk nog maar de vraag of een dergelijke aanpak ooit succesvol kan zijn. <sup>317</sup> Het blijft dweilen met de kraan open. <sup>318</sup> Een kijkje buiten de deur, bij landen met een zeer streng drugsbeleid, leert tevens dat dit niet per definitie een vermindering van het aantal gebruikers en slachtoffers tot gevolg heeft. <sup>319</sup> In tegendeel.

<sup>320</sup> Het alternatief is de teelt en handel uit het criminele circuit te halen. <sup>321</sup> Daarmee ontstaat er een nieuwe markt die belastinggeld oplevert. <sup>322</sup> Het gevaar hiervan is echter dat, door het toegankelijker maken en het impliciet goedkeuren van het gebruik, er een negatieve boodschap aan de burger kan uitgaan. <sup>323</sup> Bovendien zou Nederland binnen Europa wel eens geïsoleerd kunnen raken als een narcoticastaat. <sup>324</sup> Echter, gezien de bewezen onmogelijkheid van een streng beleid moet legalisering als een serieuze optie worden behandeld. <sup>325</sup> Het wordt dan mogelijk om een kwaliteitscontrole te realiseren en daarmee tot op zekere hoogte de veiligheid van de gebruikers te garanderen. <sup>326</sup> Door het hoge THC gehalte in de huidige softdrugs lijken deze namelijk steeds meer op harddrugs. <sup>327</sup> De kwaliteitscontrole kan hier op toezien, herstelt de scheiding tussen soft- en harddrugs en houdt deze in stand. <sup>328</sup> Verder zal er geen teelt meer plaatsvinden op zolderkamers van burgers omdat nu op grotere schaal gekweekt kan worden door bonafide kwekers en legale plukkers en zijn coffeeshops niet meer afhankelijk van de levering via de achterdeur. <sup>329</sup> Thuisteelt zal bovendien niet interessant meer zijn omdat de prijzen van en de winsten uit de softdrugshandel zullen dalen als gevolg van teelt op grote schaal en concurrentie, waardoor er minder aan verdiend wordt.

<sup>330</sup> Door de legalisering houden politie en justitie de handen vrij om zwaardere misdaad te bestrijden. <sup>331</sup> Legalisering moet wel gepaard gaan met een streng

gevoerd beleid ten opzichte van deze nieuwe legale markt, bijvoorbeeld door het gebruik in het openbaar strafbaar stellen, en het verlenen van vergunningen door gemeentes voor de teelt en handel. <sup>332</sup> Gedogen of een oogje dichtknijpen kent hierin geen plaats. <sup>333</sup> Wat de VVD betreft, moet legalisering worden nagestreefd. <sup>334</sup> Dit is thans op grond van internationale verdragen niet mogelijk, maar de discussie moet worden geopend om die verdragen te moderniseren. <sup>335</sup> Deskundigen op dit gebied moeten daarom verkennen of liberalisering van de softdrugsmarkt in de toekomst mogelijk is.

<sup>336</sup> Ten aanzien van harddrugs past slechts een streng beleid en een harde aanpak ter effectieve controle op de naleving hiervan. <sup>337</sup> Politie en justitie moeten efficiënt te werk gaan, gericht op het indammen van de aan verslaving gerelateerde criminaliteit en de handel in harddrugs. <sup>338</sup> Daarmee legt de VVD duidelijk de grens tussen soft- en harddrugsbeleid. <sup>339</sup> Tot hier en niet verder! <sup>340</sup> Afkicken moet voorop staan in de aanpak van de aan verslaving gerelateerde criminaliteit. <sup>341</sup> Daar waar experimenten met de medische verstrekking van heroïne succesvol zijn gebleken, moet dit worden uitgebreid. <sup>342</sup> Dit middel, voor verslaafden die geen uitzicht meer hebben op afkicken, werkt naar twee kanten. <sup>343</sup> Enerzijds zijn de verslaafden niet meer afhankelijk van criminele activiteiten om te kunnen voorzien in hun verslaving en anderzijds hebben handelaren een aanzienlijk kleinere afzetmarkt. <sup>344</sup> De bestrijding van de handel in en de smokkel van harddrugs kan niet anders dan door samenwerking op Europees niveau. <sup>345</sup> De verschillende politiediensten moeten nauw samenwerken.

<sup>346</sup> Samenvattend kan geconcludeerd worden dat in het huidige softdrugsbeleid de aanpak ter bestijding van de illegale teelt nauwelijks plaats vindt en in ieder geval niet effectief is. <sup>347</sup> Het is een kortzichtig beleid en bovendien hypocriet. <sup>348</sup> Aan de ene kant gedooft men de verkoop in coffeeshops, maar de handel blijft verboden. <sup>349</sup> Dit klinkt niet alleen onlogisch, maar is het ook en het werkt criminaliteit in de hand. <sup>350</sup> Het huidige softdrugsbeleid moet dus op de schop en gezien de voor- en nadelen van zowel legalisering als van een strenger beleid is volgens de VVD op de langere termijn, bij een juist Europees klimaat, legalisering de beste optie. <sup>351</sup> Zolang dit niet bereikt is, moet er echter handhavend en restrictief opgetreden worden.

<sup>352</sup> Geen twijfel mag daarentegen bestaan over het harde internationale karakter van het harddrugsbeleid. <sup>353</sup> Enerzijds moet de aan verslaving gerelateerde criminaliteit worden aangepakt en anderzijds op Europees niveau de handel in en smokkel van harddrugs.

# <sup>354</sup> notitie Veiligheid en de krijgsmacht.

## <sup>355</sup> 1. Inleiding.

<sup>356</sup> De krijgsmacht is het ultieme middel dat ons land ten dienste staat bij het waarborgen van de nationale veiligheid. <sup>357</sup> Wanneer verdragen te kort schieten of niet worden geëerbiedigd, internationaal bondgenootschappelijk en diplomatiek overleg faalt, economische sancties niet tot het gewenste resultaat leiden en nationale rechtshandhavers aan "het einde van hun Latijn zijn" is uiteindelijk het laatste woord aan de krijgsmacht.

<sup>358</sup> In een tijdsperiode waarin het uitoefenen van geweld in toenemende mate maatschappelijke weerstand ontmoet is het verleidelijk om andere capaciteiten en andere manieren van inzet van de krijgsmacht te benadrukken en op de voorgrond te plaatsen. <sup>359</sup> Weliswaar is dit een logische ontwikkeling, maar zij bergt een levensgroot gevaar in zich. <sup>360</sup> Als activiteiten op het gebied van humanitaire hulp, wederopbouw en dergelijke in toenemende mate de overhand krijgen, ontstaat er ook een neiging om het budget conform deze prioriteiten aan te wenden. <sup>361</sup> Gevolg is dat de operationele middelen benodigd voor het uitoefenen van geweld verschromen, de routine met betrekking tot het uitvoeren van dergelijke operaties verdwijnt en de bereidheid om hieraan deel te nemen, bij zowel de politiek als het militair personeel, steeds verder afneemt. <sup>362</sup> De drempel wordt steeds hoger. <sup>363</sup> Het is een veeg teken dat nieuwe lichten militairen het werken aan vrede en veiligheid nog slechts vrijwel uitsluitend uitleggen als "het winnen van hearts en minds" en het werken aan een vreedzame en geordende samenleving in instabiele en onderontwikkelde gebieden.

<sup>364</sup> Met deze insteek zou op zich nog niets mis zijn wanneer er tegelijkertijd sprake is van een veiliger wereld en een daarop gebaseerde verwachting dat de noodzaak tot het uitoefenen van geweld af zal nemen en in de toekomst mogelijk geheel zal kunnen komen te vervallen. <sup>365</sup> Het tegendeel is echter waar. <sup>366</sup> Weliswaar is de kans op een grootschalig conflict waar Nederland rechtstreeks bij betrokken is (vooralsnog) sterk afgenomen. <sup>367</sup> Daarvoor in de plaats zijn er echter voldoende mondiale ontwikkelingen die direct of indirect kunnen leiden tot een inbreuk op de veiligheid van ons grondgebied en onze onderdanen, waar ook ter wereld, dan wel onze economische belangen kunnen schaden. <sup>368</sup> De bedreigingen van onze veiligheid zijn niet verdwenen, zij zijn anders en daarbij veel complexer geworden.

<sup>369</sup> Een complicerende factor is bijvoorbeeld het feit dat zowel het rechtstreeks aanwenden van geweld voor verdediging en bescherming als het meer indirect werken aan vrede en stabiliteit beiden een bijdrage kunnen leveren aan onze veiligheid. <sup>370</sup> Bij de eerst optie kan volstaan worden met een meer passieve en afwachtende houding, wat de politieke besluitvorming vergemakkelijkt. <sup>371</sup> De tweede optie vergt een veel meer proactieve rol, die ook nog eens ver van onze landsgrenzen plaatsvindt, en roept veel meer discussie op.

<sup>372</sup> Hoewel wij het primaat van het optreden van de krijgsmacht wensen te leggen bij het werken aan vrede en stabiliteit, blijft de manier van optreden die moet worden gekozen afhankelijk van de omstandigheden en de aard van het conflict. <sup>373</sup> Naast onze veiligheid speelt daarbij ook een zekere verantwoordelijkheid voor het welzijn van de medemens een belangrijke rol, die het noodzakelijk kan maken dat in een vroegtijdig stadium wordt ingegrepen.

<sup>374</sup> Gesteld kan worden dat het een het ander niet uitsluit. <sup>375</sup> Het is mogelijk en zelfs nuttig om de krijgsmacht, ook in het kader van het waarborgen van de eigen veiligheid, in te zetten voor humanitaire en wederopbouw taken. <sup>376</sup> Het kan zelfs geen kwaad als op dergelijke operaties de nadruk wordt gelegd. <sup>377</sup> Dit kan en mag echter niet ten koste gaan van de mogelijkheid om bij gebleken noodzaak over te kunnen gaan tot een gepaste vorm van geweld. <sup>378</sup> Er is geen enkele reden om aan te nemen dat deze noodzaak zich in de toekomst niet meer voor zal doen. <sup>379</sup> Zo zit de wereld helaas (nog) niet in elkaar.

<sup>380</sup> Een ander aspect dat de situatie ingewikkeld maakt is de constatering dat een veiligheidsbedreigende ontwikkeling in het algemeen niet netjes in vakjes kan worden verdeeld waarop uitsluitend één van de in de eerst alinea genoemde maatregelen van toepassing is. <sup>381</sup> Gedurende het gehele traject dienen alle middelen voorhanden te zijn en naar behoefte te worden aangewend. <sup>382</sup> Dit vereist een integrale aanpak waar de krijgsmacht naadloos inpast, bijvoorbeeld op het gebied van het bestrijden van rampen, grootschalige criminaliteit en (maritiem) terrorisme. <sup>383</sup> Dit werpt echter ook de vraag op wanneer precies welke middelen moeten worden ingezet.

<sup>384</sup> Door sommigen wordt de stelling geponeerd dat alleen al het beschikken over de mogelijkheid tot het aanwenden van geweld potentiële tegenstanders in voldoende mate af zal schrikken. <sup>385</sup> Deze stelling bevat zeker een grond van waarheid. <sup>386</sup> We moeten ons daarbij echter goed realiseren dat deze afschrikkende werking staat of valt met een aantoonbare bereidheid om er bij gebleken noodzaak ook daadwerkelijk gebruik van te maken. <sup>387</sup> Daarnaast zijn veel situaties denkbaar, en in de praktijk ook opgetreden, waarbij het uitsluitend dreigen met geweld weinig of geen indruk maakt en alleen daadwerkelijke inzet een oplossing biedt.

<sup>388</sup> De mondiale veiligheidssituatie leidt tot de conclusie dat onze veiligheid alleen afdoende kan worden gewaarborgd wanneer zij ingebed is in internationale bondgenootschappen. <sup>389</sup> Ook daarmee kan echter niet worden voorkomen dat de Nederlandse krijgsmacht in voorkomend geval zal worden geconfronteerd met het de noodzaak tot gevechtshandelingen. <sup>390</sup> Wij kunnen niet bij voortduring Amerikanen en Britten voor ons "de kastanjes uit het vuur laten halen". <sup>391</sup> Onze belangen en ambitie ten aanzien van de positie die wij op het internationale toneel wensen te spelen vereisen, dat wij over de gehele breedte van de taakstelling en inzet van de relevante bondgenootschappen, dus ook bij meer risicovolle activiteiten, een bijdrage leveren. <sup>392</sup> Dat kan ook niet worden afgekocht.

## <sup>393</sup> **2. Toekomstig optreden van defensie en consequenties daarvan.**

### <sup>394</sup> **a. Integrale veiligheidssituatie.**

<sup>395</sup> De krijgsmacht ontleent haar legitimiteit aan de Grondwet. <sup>396</sup> Daarin staat vermeld dat ons land beschikt over een Krijgsmacht om de belangen (waaronder de veiligheid) van de Nederlandse staat en haar burgers zeker te stellen, de integriteit van het nationaal grondgebied te handhaven en de internationale rechtsorde te bevorderen. <sup>397</sup> Leidend hierbij zijn de bedreigingen die voortvloeien uit de integrale (nationale- en internationale) veiligheidssituatie.

<sup>398</sup> Er is de afgelopen vijftien jaar veel veranderd in de wereld. <sup>399</sup> De klassieke Oost-West tegenstelling van de Koude Oorlog is weggefallen. <sup>400</sup> In plaats daarvan leiden etnische, godsdienstige en economische tegenstellingen tot (potentiële) brandhaarden van instabiliteit die vrede en veiligheid wereldwijd bedreigen. <sup>401</sup> Deze ontwikkelingen drukken heel duidelijk hun stempel op de internationale, maar ook de nationale,

veiligheidssituatie. <sup>402</sup> De verwachting is dat dit veranderingsproces voorlopig nog wel zal doorgaan.

<sup>403</sup> Traditioneel wordt onderscheid gemaakt tussen nationale/interne en internationale/externe veiligheid. <sup>404</sup> Dit onderscheid begint echter steeds meer te vervagen. <sup>405</sup> Ook interne veiligheidsbedreigende ontwikkelingen worden veelal van buiten aangestuurd en vergen dus een integrale aanpak. <sup>406</sup> Het principe dat defensie binnen Nederland slechts functioneert als een vangnet in het geval dat nationale autoriteiten bij calamiteiten de situatie niet meer kunnen beheersen, is niet langer houdbaar. <sup>407</sup> Defensiecapaciteiten maken deel uit van het gehele scala aan middelen dat ter beschikking staat om de veiligheid en de belangen van Nederland en haar burgers te beschermen. <sup>408</sup> De krijgsmacht moet hier nadrukkelijker op inspelen. <sup>409</sup> Een aspect dat ook sterk bijdraagt aan het nationaal belang is het gebruik maken van de maatschappelijke meerwaarde van de krijgsmacht. <sup>410</sup> Het gaat hierbij ondermeer om zaken als hulp bij integratie van minderheden en probleemjongeren, maar ook om ondersteuning van de kenniseconomie en van de technologische innovatie. <sup>411</sup> De VVD is een voorstander van dergelijke activiteiten, vooropgesteld dat hierdoor de primaire taak niet wordt gehinderd.

#### <sup>412</sup> **b. Dreiging.**

<sup>413</sup> Tijdens de Koude Oorlog was de (potentiële) tegenstander helder gedefinieerd. <sup>414</sup> Ook het operatieterrein was bekend. <sup>415</sup> De gedachte dat met de Val van de Muur sprake zou zijn van een veiliger wereld, bleek een illusie. <sup>416</sup> Sluimerende conflictsituaties, die overigens al bestonden maar in de alles overheersende Oost-West tegenstelling enigszins waren ondergesneeuwd, staken in toenemende mate en wereldwijd de kop op en vormden een bedreiging voor vrede en veiligheid. <sup>417</sup> Islamitisch terrorisme is een begrip dat nog steeds aan zwaarte wint. <sup>418</sup> De term asymmetrisch optreden deed haar intrede en leidde tot het besef dat de gevolgen van destabiliserende ontwikkelingen ver weg, tot binnen onze landsgrenzen zichtbaar en voelbaar konden worden. <sup>419</sup> Dit heeft geleid tot een zeer gedifferentieerd veiligheidsbeeld, wat nog wordt versterkt door een toenemende mondiale ontplooiing van Nederlandse belangen. <sup>420</sup> Er is een situatie ontstaan waarbij in feite elke stabiliteitsversturende of vredesbedreigende ontwikkeling in de wereld ons land en haar belangen kan bedreigen.

#### <sup>421</sup> **c. Aanpak.**

<sup>422</sup> De in de Koude Oorlog aanwezige duidelijkheid over (potentiële) vijand en plaats waar een eventuele confrontatie plaats zou vinden, leidde voor onze krijgsmacht tot een relatief eenvoudige strategie. <sup>423</sup> De Warschau Pact strijdkrachten moesten worden tegengehouden, liefst in een zo vroeg mogelijk stadium, dus in de Noord-Duitse laagvlakte, de Iceland-Faroer gap en op de Noordflank. <sup>424</sup> Daarnaast beschermden wij onze " (Sea)Lines of Communication" op de Atlantische oceaan. <sup>425</sup> Direct was al duidelijk dat Nederland haar belangen in deze context niet alleen kon zeker stellen. <sup>426</sup> Aansluiting bij internationale bondgenootschappen zoals de NAVO, was daarvan het logische gevolg.

<sup>427</sup> Nu, en in de voorzienbare toekomst, is (bijna) alles anders. <sup>428</sup> We kunnen met onze krijgsmacht onmogelijk alle Nederlanders en hun belangen waar ook ter wereld volledig beschermen. <sup>429</sup> Omdat bij onze grenzen geen controles meer plaatsvinden (Schengen) zijn we voor het afschermen van ons grondgebied aangewezen op de Europese partners die de buitengrenzen controleren. <sup>430</sup> Fysieke bescherming van alle daarvoor in aanmerking komende objecten of beveiligen van de gebieden waarin Nederlanders en hun belangen zich bevinden, is ook in de nieuwe situatie geen optie.

<sup>431</sup> Dat is alleen mogelijk in een geografisch beperkt gebied met een duidelijk gedefinieerde dreiging. <sup>432</sup> Een fundamenteel andere aanpak is vereist.

<sup>433</sup> Aan de rol van de krijgsmacht als beschermer van de Nederlandse belangen moet daarom in de toekomst vooral ook inhoud worden gegeven door het deelnemen aan operaties die leiden tot een veiliger wereld. <sup>434</sup> Dat betekent potentiële brandhaarden en conflictsituaties bij de bron aanpakken. <sup>435</sup> Zo wordt, in ieder geval zoveel mogelijk, voorkomen dat een dreiging uitgroeit tot daadwerkelijk geweld tegen het Nederlandse volk.

<sup>436</sup> Een geheel veilige wereld blijft een utopie. <sup>437</sup> Niet alle potentiële brandhaarden kunnen, in ieder geval niet tijdig, worden geneutraliseerd. <sup>438</sup> Ook voor zaken als asymmetrisch optreden in de vorm van (maritiem) terrorisme zal een antwoord nodig blijven. <sup>439</sup> Het daadwerkelijk uitoefenen van geweld tegen Nederland, de NAA of haar onderdanen blijft dus een reëel gevaar. <sup>440</sup> Dat betekent dat er vooralsnog behoefte zal blijven bestaan aan een meer divers samengestelde krijgsmacht die naast de geschiktheid voor het uitvoeren van vredesmissies, ook nog beschikt over een zekere capaciteit op het gebied van verdediging en bescherming, over de volle breedte van het geweldsspectrum, zowel binnen als buiten Nederland.

<sup>441</sup> Wat sinds de periode van de Koude Oorlog overeind is gebleven, en zich in feite alleen maar heeft versterkt, is de noodzaak tot interstatelijke samenwerking door inbedding in internationale structuren zoals de VN, de NAVO en de EU. <sup>442</sup> Daar waar het Nederlands belang ingrijpen vereist waarbij zelfs de integriteit en het zelfbeschikkingsrecht van andere landen moet worden aangetast, zijn het combineren van capaciteiten (bijvoorbeeld door deelname aan "rapid reaction forces"), het nemen van een gezamenlijke verantwoordelijkheid, een breed internationaal draagvlak en rechtvaardiging van acties door besluitvormende fora binnen de organisaties waarmee wij ons hebben verbonden, essentiële aspecten. <sup>443</sup> Daarnaast betekent het lidmaatschap ook het deelnemen aan de besluitvorming over het aanvangen en de wijze van uitvoering van een operatie. <sup>444</sup> Een recent door de VN top genomen besluit betreffende de "responsibility to protect" maakt in dit kader inbreuken op de absolute soevereiniteit van een land gemakkelijker.

<sup>445</sup> De vraag is in welke richting, idealiter gesproken, de onderlinge verhouding en interactie tussen de verschillende internationale organen zich zou kunnen en moeten ontwikkelen. <sup>446</sup> De VVD hecht grote waarde aan het continueren van een volwaardig lidmaatschap van de NAVO, mits deze organisatie meegroeit met de internationale veiligheidssituatie en zich aanpast aan nieuwe ontwikkelingen, maar is tevens een voorstander van verdere intensivering van de samenwerking binnen de Europese Unie ook op defensie gebied. <sup>447</sup> Waar deze intensivering eindigt valt moeilijk te voorspellen. <sup>448</sup> Uiteindelijk resultaat zou kunnen zijn een NAVO bestaande uit een Europese en een trans-Atlantische peiler. <sup>449</sup> Het realiteitsgehalte hiervan is echter sterk afhankelijk van de opstelling van een aantal grote Europese landen.

<sup>450</sup> De rol van de VN zou zich in de toekomst bij conflict situaties voornamelijk moeten beperken tot het fungeren als beleidsvormend en opdrachtgevend platform, waarna bondgenootschappen als de NAVO de uitvoering ter hand kunnen nemen. <sup>451</sup> Ten slotte vraagt een effectieve internationale samenwerking ook aandacht voor verbetering van de coördinatie mechanismen.

#### <sup>452</sup> d. Gevolgen voor de krijgsmacht.

<sup>453</sup> De hiervoor geschetste aanpak leidt tot een inzet die op vrijwel alle plaatsen mogelijk moet zijn, zowel in het binnenland als ver van ons eigen grondgebied. <sup>454</sup> Operationele capaciteiten moeten overal ter wereld gebruikt kunnen worden voor vrede en stabiliteit bevorderende acties en tevens voor verdediging en bescherming.



<sup>455</sup> Dat betekent dat beschikt moet worden over middelen die in hoge mate mobiel en expeditionair zijn.

<sup>456</sup> Verschil in operaties betekent veelal ook een inzet op verschillende geweldsniveaus, terwijl ook het geweldsniveau gedurende een operatie aan verandering onderhevig is. <sup>457</sup> Nederland moet in staat zijn om op het hoogste geweldsniveau op te treden. <sup>458</sup> Omdat het niet altijd duidelijk is op welk geweldsniveau moet worden geopereerd en het bij veranderingen niet in alle gevallen mogelijk is om tijdig over meer toegesneden eenheden te beschikken, is het van belang dat eenheden flexibel, dus zowel op hoog als laag niveau, ingezet kunnen worden. <sup>459</sup> Nederland kan zich bovendien financieel niet veroorloven om voor verschillende niveaus te beschikken over toegesneden capaciteit.

<sup>460</sup> Ter verhoging van de effectiviteit en door de onzekerheid over de aard van de operatie, het verloop ervan en deelname van andere landen, moet de operationele capaciteit van de krijgsmacht zijn opgebouwd uit modulaire eenheden die eenvoudig kunnen worden "aangehaakt" bij andere nationale en internationale eenheden, zowel van hetzelfde als van de andere krijgsmachtdelen.

<sup>461</sup> Bij deze nieuwe aanpak wordt het beoogde effect uiteindelijk bereikt op het land. <sup>462</sup> Immers, als we willen voorkomen dat een potentiële vijand zijn strijdkrachten (dan wel terroristische capaciteit) ontplooit, dan zullen we hem op zijn eigen grondgebied moeten aanpakken. <sup>463</sup> Maar ook een oorlog met een andere natie (niet waarschijnlijk maar ook niet onmogelijk) die tot het einde wordt doorgezet, speelt zich grotendeels af en wordt uiteindelijk beslist op het land. <sup>464</sup> Dat betekent zeker niet dat er hiervoor uitsluitend behoefte zou zijn aan landstrijdkrachten. <sup>465</sup> Bepaalde operaties of daaraan gerelateerde activiteiten blijven voorbehouden aan specifiek lucht- en/of zeestrijdkrachten. <sup>466</sup> Voor het transport van de benodigde operationele middelen zijn de lucht en de zee essentiële aanvoerwegen. <sup>467</sup> Ook is ondersteuning, zowel door deelname aan de operaties als door het kunnen fungeren als drijvende basis, van de landoperaties vanaf zee en vanuit de lucht onontbeerlijk. <sup>468</sup> Er dient daarom sprake te zijn van een gezamenlijke inspanning van grond-, zee- en luchstrijdkrachten die allen noodzakelijk zijn en elkaar ondersteunen en versterken. <sup>469</sup> Het formeren van "joint" eenheden bevordert daarbij de integraliteit van het optreden, biedt in het algemeen ook economische voordelen en moet dus worden nagestreefd.

<sup>470</sup> Overigens geldt de nadruk op landoperaties niet voor de beschermende en verdedigende taak van de krijgsmacht. <sup>471</sup> De noodzaak hiertoe kan zich overal voordoen, ook op zee.

<sup>472</sup> Daar waar in het verleden veel tijd beschikbaar was om inlichtingen te verzamelen over een duidelijk gedefinieerde vijand, is het in de nieuwe situatie veel moeilijker om de inlichtingenbehoefte van te voren vast te stellen. <sup>473</sup> Bovendien is de tijd waarin de inlichtingen kunnen worden verzameld, veel korter. <sup>474</sup> Een aanzienlijke versterking en verhoging van de slagvaardigheid van de inlichtingencapaciteit alsmede intensieve samenwerking, zowel nationaal als internationaal, is daarom noodzaak.

#### <sup>475</sup> e. Personeel, materieel en geld.

<sup>476</sup> Nederland heeft behoefte aan een uitstekend inzetbaar militair apparaat dat in staat is om de taken uit te voeren die in het belang van de integrale veiligheid noodzakelijk zijn.

<sup>477</sup> De waarde van een krijgsmacht wordt veelal afgemeten aan de kwantiteit en de kwaliteit van de "hardware", dus de tanks, schepen en vliegtuigen. <sup>478</sup> Dit doet vergaand tekort aan het belang van de personele component. <sup>479</sup> Immers zij is het die de inzetbaarheid bepaalt. <sup>480</sup> De krijgsmacht kan dan ook alleen naar behoren functioneren als zij beschikt over zowel de voor haar taken benodigde operationele middelen als over het bijbehorende personeel. <sup>481</sup> Hoe zeer ook de technologie zich

laat gelden en invloed heeft op de mogelijkheden van de krijgsmacht; de toepassing daarvan en de uiteindelijke effectiviteit wordt bepaald door de (militaire) mens. <sup>482</sup> Hij moet fysiek en mentaal in staat zijn om de taken uit te voeren en bereid zijn dat te doen in soms levensbedreigende situaties, onder moeilijke omstandigheden, vaak ver en lang van huis. <sup>483</sup> Dat onderscheidt de militair wezenlijk van andere overheidsdienaren en daarmee dient in voldoende mate rekening te worden gehouden. <sup>484</sup> Een betrouwbare krijgsmacht is van essentieel belang voor Nederland als staat, maar dat vergt ook dat de Nederlandse staat een betrouwbare partner is voor de individuele militair.

<sup>485</sup> De relatie tussen militair en krijgsmacht kent daarom over en weer verplichtingen. <sup>486</sup> De krijgsmacht moet zorgdragen voor adequate opleiding en training, een op de uit te voeren taken toegesneden uitrusting, een afdoende juridische en strafrechtelijke inbedding en voor een, in relatie tot de van de militair gevraagde inzet, gepaste beloning. <sup>487</sup> De militair wordt geacht zich loyaal en naar beste eer en geweten te kwijten van de opgedragen taken. <sup>488</sup> Daarnaast is er nog het aspect van de motivatie. <sup>489</sup> Wanneer als eerder aangegeven het aanwenden van geweld, inclusief de daaraan verbonden risico's, onderdeel uit (kan) maken van het takenpakket dient de militair zich daar ten volle van bewust te zijn. <sup>490</sup> In het proces van werving en selectie dient dit nadrukkelijk aandacht te krijgen. <sup>491</sup> Dit houdt echter tevens in dat ook de eerder genoemde verplichtingen van de krijgsmacht richting militair, vooral de primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden, op een dergelijk optreden zijn afgestemd.

<sup>492</sup> Ook moet in voldoende mate rekening worden gehouden met het feit dat een lopend en zeer ingrijpend reorganisatieproces voorlopig beperkingen oplegt aan de taakuitvoering van de krijgsmacht.

<sup>493</sup> Van de materiele component kan worden gesteld dat sprake moet zijn van "state of the art" technologie, maximale afstemming op de op te dragen taken, voldoende zelfbescherming en een mogelijkheid om op te treden over de volle breedte van het geweldsspectrum. <sup>494</sup> Alleen dan is de kans op resultaat maximaal en worden de risico's geminimaliseerd.

<sup>495</sup> In een voortdurend en snel veranderende wereld is ver vooruitkijken moeilijk en risicovol. <sup>496</sup> Zijn er landen die zich ontwikkelen tot een dreiging op mondiaal niveau (terugkeer van de koude oorlog), blijven vredesoperaties in de huidige vorm voortbestaan, zal de competitie op het gebied van essentiële grondstoffen zich verder verharderen? <sup>497</sup> Aan de andere kant is met het proces, dat leidt tot de verwerving van operationele middelen, veel tijd gemoeid. <sup>498</sup> Er zullen dus beslissingen op het gebied van materieelverwerving moeten worden genomen die zijn gebaseerd op voorspellingen. <sup>499</sup> Het is daarbij essentieel dat voortdurend de vinger aan de pols wordt gehouden zodat bij afwijkingen van het voorziene traject in een zo vroeg mogelijk stadium kan worden ingegrepen. <sup>500</sup> Met deze insteek wordt het gemakkelijker om prioriteiten te stellen bij de samenstelling en inrichting van de krijgsmacht en wordt voorkomen dat we te allen tijde voor elke (theoretische) bedreiging een antwoord klaar moeten en willen hebben. <sup>501</sup> Een andere consequentie van deze situatie is dat bij de samenstelling van de krijgsmacht de voorkeur uitgaat naar multifunctionele eenheden. <sup>502</sup> Ten slotte is het in dit kader een verantwoordelijkheid van de krijgsmacht dat zij ook de kennis en kunde benodigd voor "symmetrische" oorlogvoering zoveel mogelijk in stand houdt.

<sup>503</sup> Wat dit allemaal mag kosten blijft een "hot item". <sup>504</sup> Veel hangt af van de economische situatie en het al dan niet aanwezig zijn van hoge prioriteiten op andere beleidsterreinen. <sup>505</sup> Wellicht ten overvloede wordt hier echter nog eens benadrukt dat het deelnemen aan bondgenootschappen in dit verband zwaarwegende verplichtingen schept. <sup>506</sup> Wil Nederland zich opstellen als een loyale partner en tevens de rol

vervullen wij op het internationale toneel wensen te spelen dan zal onze financiële bijdrage daarmee in overeenstemming moeten zijn. <sup>507</sup> Waar ervaring en richtinggevende indicaties van bijvoorbeeld de NAVO wijzen op een budget ter hoogte van circa 2% van het Bruto Nationaal Product, mag duidelijk zijn op welke hoogte de lat ongeveer moet worden gelegd. <sup>508</sup> Daarbij moet tevens worden ingecalculeerd dat voorsnog ook de mogelijkheid tot autonoom optreden moet blijven bestaan.

<sup>509</sup> Aangezien een budget van 2% BNP een aanzienlijke verhoging betekent ten opzichte van de huidige begroting is een nadere aanduiding van de knelpunten die hiermee kunnen worden opgelost, vereist. <sup>510</sup> Het gaat ondermeer om de volgende zaken.

<sup>511</sup> Ook bij de huidige samenstelling en omvang van de krijgsmacht schieten de financiële middelen beschikbaar voor investeringen nog steeds te kort, de investeringsquote moet verder omhoog. <sup>512</sup> Ook de materiële exploitatie begroting is aan de zeer krappe kant. <sup>513</sup> De afgelopen tijd is er weliswaar sprake van verbetering maar we zijn er nog niet. <sup>514</sup> Hoewel het ambitie niveau zoals verwoord in de Prinsjesdag 2003 door de VVD wordt ondersteund, wordt de afstemming van de personele component hierop als onvoldoende beschouwd. <sup>515</sup> Aantallen, training en beloning zijn voor verbetering vatbaar.

<sup>516</sup> Ook de aantallen op materieelgebied zijn marginaal. <sup>517</sup> Vredesverliezen hebben rechtstreeks gevolgen voor de operationele inzet. <sup>518</sup> Dat is niet acceptabel. <sup>519</sup> Versterking van de inlichtingenfunctie is al genoemd. <sup>520</sup> Naadloze inpassing van de krijgsmacht in het totaal aan middelen op het gebied van de nationale veiligheid vereist afstemming van middelen en gezamenlijke training.

<sup>521</sup> De capaciteit van de transportfunctie moet worden vergroot, ondermeer in het kader van hulp bij milieu- en humanitaire rampen en ten behoeve van wederopbouw missies. <sup>522</sup> Bij dat laatste hoort ook een versterking van genie en logistiek. "Missile defense" verdient meer aandacht. <sup>523</sup> Ten slotte is geld nodig voor maatregelen in het kader van non-proliferatie van hoogwaardige militaire technologie.

<sup>524</sup> Opgemerkt wordt dat het hierbij dus niet zo zeer gaat om aanpassingen die de bijdrage aan het bondgenootschap substantieel verhogen maar veeleer om maatregelen die de krijgsmacht over de gehele breedte versterken en evenwichtiger maken.

#### <sup>525</sup> f. Rol van de politiek.

<sup>526</sup> Om de rol van de politiek helder voor het voetlicht te kunnen brengen is het belangrijk om een eenduidige scheiding van verantwoordelijkheden aan te brengen tussen het "wat" en het "hoe".

<sup>527</sup> De verantwoordelijkheid voor het inrichten van de krijgsmacht ligt in eerste instantie bij defensie zelf, met de minister als eindverantwoordelijke functionaris. <sup>528</sup> Ook de bewaking van de kwaliteit van zowel materieel als personeel is een zaak van defensie.

<sup>529</sup> De regering dient de taken en het ambitieniveau vast te stellen en de voorwaarden daarvoor te vervullen. <sup>530</sup> De volksvertegenwoordiging controleert de regering en stemt al dan niet in met het gevoerde beleid.

<sup>531</sup> Daarnaast is er de controlerende taak van de volksvertegenwoordiging ten aanzien van de uitvoering van het beleid. <sup>532</sup> De politiek wordt geacht in te grijpen als uitvoering van de opgedragen taken in gevaar komt of dreigt te komen. <sup>533</sup> Diep inzoomen op de interne bedrijfsvoering van defensie moet zoveel mogelijk worden vermeden. <sup>534</sup> Dat betekent dat de politiek terughoudendheid past als het gaat over bijvoorbeeld arbeidsvoorwaarden en soorten operationele middelen die (moeten) worden verworven. <sup>535</sup> Eventueel ingrijpen zal zich dan in het algemeen beperken tot het signaleren van het knelpunt en het vervolgens opdracht geven tot verbetering.

<sup>536</sup> Ook over de inzet van de krijgsmacht dient een dergelijke scheiding van verantwoordelijkheden te worden aangehouden. <sup>537</sup> De beslissing of en met welk doel

(delen van) de krijgsmacht worden ingezet, is aan de politiek. <sup>538</sup> Wijze van uitvoeren is in de eerste plaats een zaak van defensie.

### <sup>539</sup> g. Vredesoperaties.

<sup>540</sup> De veranderende rol van defensie heeft geleid tot andere operaties. <sup>541</sup> De term vredesmissies deed haar intrede. <sup>542</sup> Dit optreden heeft zich in de loop van de tijd echter ontwikkeld tot operaties die veel omvangrijker en ingrijpender zijn dan de term suggereert. <sup>543</sup> Het is daarom van belang om eenduidig te definiëren wat hier precies onder wordt verstaan.

<sup>544</sup> Vredesmissies zijn alle operaties van de krijgsmacht die plaatsvinden terwijl ons land niet in staat van oorlog verkeert, die plaats vinden buiten het Koninkrijk, die gericht zijn op het brengen van vrede en stabiliteit of hulp bieden bij humanitaire en andere rampen in een bepaald land of regio en daarmee indirect bijdragen aan de belangen van ons land. <sup>545</sup> Daarnaast is er sprake van operaties die zich meer direct richten op verdediging en bescherming. <sup>546</sup> Hieronder vallen bijvoorbeeld operaties in het kader van terrorisme bestrijding (Enduring Freedom) en deelname aan de "Nato Response Force" en de "EU battle groups".

<sup>547</sup> Vredesmissies kunnen verdeeld worden in stabilisatie missies en wederopbouw missies.

<sup>548</sup> Stabilisatie missies strekken zich uit van het oplossen van conflicten en het creëren van een veilige omgeving tot het opzetten van een maatschappelijke structuur. <sup>549</sup> Zij omvatten het totale traject van "peace enforcement" (interventie) via "robust peace keeping" (zonodig met geweld) en traditionele "peacekeeping" tot "post conflict stabilisation" (na wapenstilstand). <sup>550</sup> Stabilisatie missies kunnen inhouden het uitvoeren van gevechtshandelingen. <sup>551</sup> Soms lopen onderdelen parallel. <sup>552</sup> De krijgsmacht heeft hierbij in het algemeen het voortouw.

<sup>553</sup> Wederopbouw missies moeten leiden tot een samenleving met een acceptabele economische, culturele en sociale structuur en bieden hulp bij humanitaire en andere rampen. <sup>554</sup> Anderen trekken hier de kar. <sup>555</sup> De krijgsmacht draagt naar vermogen bij.

<sup>556</sup> Ook stabilisatie- en wederopbouwmissies zijn niet altijd eenduidig van elkaar te scheiden. <sup>557</sup> Er kunnen zich situaties voordoen waarbij sprake is van én...én.

<sup>558</sup> Met vredesmissies kunnen in feite twee doelen worden gediend. <sup>559</sup> In de eerste plaats is het mogelijk om stabiliteit en vrede verstorende ontwikkelingen, die van invloed zijn op de integrale veiligheidssituatie, in een zo vroeg mogelijk stadium aan te pakken. <sup>560</sup> In de tweede plaats kan recht worden gedaan aan een zich steeds verder ontwikkelend besef van medeverantwoordelijkheid voor het welzijn van de medemens. <sup>561</sup> Vooral wederopbouw missies dragen bij aan de laatstgenoemde doelstelling.

<sup>562</sup> De risico's bij het uitvoeren van vredesmissies lopen vaak, maar niet altijd, in de pas met het belang van de operatie. <sup>563</sup> Duidelijk mag zijn dat stabilisatie missies in het algemeen met meer risico gepaard gaan dan wederopbouw missies. <sup>564</sup> De situatie in Irak leert echter dat ook wederopbouw missies zeker niet van gevaar zijn ontdaan. <sup>565</sup> In feite gaat het hier om een situatie waarbij zowel sprake is van stabilisatie als van wederopbouw, ook al was dat niet de oorspronkelijke opzet. <sup>566</sup> Overigens is ook het niet deelnemen niet zonder risico's (bijvoorbeeld verlies aan invloed of prestige van Nederland). <sup>567</sup> Bij elke besluitvorming over deelname aan een dergelijke missie zal een afweging plaats moeten vinden of het belang de risico's rechtvaardigt. <sup>568</sup> Er zijn in dit verband verschillende soorten risico's denkbaar zowel voor de (leden van de) krijgsmacht als voor de Staat der Nederlanden, zoals verlies aan mensenlevens (eigen militairen, burgers ter plaatse), politieke schade en financieel/economisch nadeel. <sup>569</sup> Het eerstgenoemde is het meest aansprekend en veelal richtinggevend, maar ook de anderen moeten niet worden gebagatelliseerd. <sup>570</sup> Een ander risico, dat op dit moment in toenemende mate aan actualiteit wint, is dat het deelnemen aan een vredesmissie

juist een aanleiding kan zijn tot terroristische activiteiten op het grondgebied van de deelnemende landen.

<sup>571</sup> Harde normen wat betreft welk risico nog acceptabel is en welk niet meer, zijn niet te geven. <sup>572</sup> De afweging moet per geval worden gemaakt. <sup>573</sup> Aangetekend wordt dat bij deze afweging ook de mogelijkheden tot het verminderen van de risico's nadrukkelijk een rol moeten spelen. <sup>574</sup> Zo kan het fysieke risico worden beperkt door de betrokken eenheden uit te rusten met adequate middelen tot zelfbescherming en door het gebruik van precisiewapens.

<sup>575</sup> Als het besluit tot deelname aan een bepaalde operatie eenmaal is gevallen moet de vraag "in welk stadium en in welke vorm" opnieuw aan een aantal aspecten worden getoetst. <sup>576</sup> De bereidheid om deel te nemen in een meer risicovolle fase, hoog in het geweldsspectrum moet wederom in de pas lopen met het belang dat Nederland heeft bij de uitvoering van de operatie. <sup>577</sup> Deelname hoog in het geweldsspectrum wordt internationaal hoog gewaardeerd omdat het meestal een belangrijke bijdrage levert aan de internationale veiligheid. <sup>578</sup> Er moet een afweging plaatsvinden of en in hoeverre wij met de betreffende operatie onze belangen willen verdedigen en/of onze positie op het wereldtoneel versterken dan wel handhaven.

<sup>579</sup> Een ander aspect is de duur van de deelname. <sup>580</sup> Naarmate het risico (tijdens het verloop van de operatie) afneemt, wordt de vereiste of gewenste aanwezigheidsduur in het algemeen groter. <sup>581</sup> Een duidelijk voorbeeld hiervan is de nog steeds voortdurende VN missie op Cyprus. <sup>582</sup> Kanttekening hierbij is dat deze aanwezigheidsduur natuurlijk wel met anderen kan worden gedeeld.

<sup>583</sup> Uit voorgaande vredesmissies is geleerd dat aan de uitvoering ervan vrijwel altijd onzekerheden en risico's zijn verbonden. <sup>584</sup> Waar in eerste instantie veelal sprake is van een aanwijsbaar doel kan de loop der gebeurtenissen tot resultaat hebben dat de operatie moeilijk beheersbaar wordt en er onvoorziene complicaties optreden. <sup>585</sup> Daardoor kan er sprake zijn van een open einde en dus geen duidelijk moment waarop de zaak als afgerond kan worden beschouwd. <sup>586</sup> De Nederlandse bijdrage in Irak is hiervan een goed voorbeeld.

<sup>587</sup> Anderzijds is het belang van vredesmissies en crisisbeheersingsoperaties vaak zonneklaar, zowel uit humanitaire overwegingen als om instabiliteit te beteugelen en vrede te bevorderen.

<sup>588</sup> Er moet dus worden gezocht naar een methode waarbij dergelijke operaties beheersbaar blijven en er tevens een zekere garantie bestaat dat de gestelde doelen ook worden behaald. <sup>589</sup> Het toetsingskader 2001 formuleert hiervoor een aantal voorwaarden die hier en daar nog wel wat aanscherping verdienen.

### <sup>590</sup> 3. Ten slotte.

<sup>591</sup> De krijgsmacht wordt soms betiteld als een verzekeringspolis tegen bepaalde vormen van onheil die ons bedreigen. <sup>592</sup> In feite is deze typering volledig juist. <sup>593</sup> De krijgsmacht is een waarborg voor vrede, veiligheid en rechtsorde. <sup>594</sup> Een ieder hoopt dat omstandigheden die daadwerkelijke inzet van de krijgsmacht voor gevechtshandelingen noodzakelijk maken, kunnen worden vermeden. <sup>595</sup> Tegelijkertijd gebiedt de realiteit ons te onderkennen dat het in de huidige internationale veiligheidssituatie vrijwel onontkoombaar is dat zich af en toe situaties voordoen waarbij vitale belangen van Nederland op het spel staan en uitsluitend het toepassen van geweld een oplossing biedt. <sup>596</sup> We hoeven dergelijke situaties niet op te zoeken maar moeten er zeker niet voor weglopen. <sup>597</sup> De krijgsmacht moet dus ook in de toekomst twee gezichten kunnen tonen. <sup>598</sup> Enerzijds gaat het om het verlenen van hulp en ondersteuning. <sup>599</sup> Anderzijds moeten inbreuken op onze veiligheid en andere belangen keihard kunnen worden afgestraft. <sup>600</sup> Als dit laatste aspect wordt verwaarloosd haal je de angel uit de krijgsmacht en wordt het wezen ervan aangetast.

<sup>601</sup> Ook ons buitenlands beleid is gebaat bij een krachtige krijgsmacht die, waarnodig, diplomatieke activiteiten kan aanvullen en de "impact" ervan versterken.